

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-45>

УДК 336.22

АКЦИЗНЕ ОПОДАТКУВАННЯ МІЦНИХ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ

EXCISE TAXATION ON STRONG ALCOHOLIC DRINKS

Бойко Світлана Василівнакандидат економічних наук, доцент,
Національний університет харчових технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1333-0397>**Кулинич Юрій Михайлович**кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет харчових технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9018-0708>**Корнієнко Марія Валентинівна**здобувач,
Національний університет харчових технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5581-5926>**Boiko Svitlana, Kulynych Yurii, Korniienko Mariia**
National University of Food Technology

Стаття присвячена проблематиці акцизного оподаткування міцних алкогольних напоїв. У статті досліджено особливості реалізації фіскального та регуляторного ефекту акцизного податку у частині оподаткування міцних алкогольних напоїв. Визначено часткову втрату фіскального ефекту акцизного оподаткування міцних алкогольних напоїв через відмову від підвищення (індексації) ставок акцизних податків у частині оподаткування міцних алкогольних напоїв у 2018–2021 рр. Побудовано регресійні багатofакторні моделі надходжень акцизного податку від оподаткування виноробної продукції та лікєро-горіччаної продукції. Оцінено регуляторний ефект акцизного оподаткування із застосуванням кореляційного аналізу ставок акцизного податку та соціально-економічних показників. Зроблено висновок, що індексація ставок акцизного податку у частині оподаткування міцних алкогольних напоїв у 2022 р. потенційно повинна мати наслідком збільшення надходжень акцизного податку до державного бюджету, а також посилення регуляторного ефекту через подальше зменшення кількості ДТП та їх наслідків при керуванні у нетверезому стані або перебуванні пішоходів у нетверезому стані.

Ключові слова: акциз, податки, податкова система, алкогольні напої, оподаткування алкогольних напоїв.

Статья посвящена проблематике акцизного налогообложения крепких алкогольных напитков. В статье исследованы особенности реализации фискального и регуляторного эффекта акцизного налога в части налогообложения крепких алкогольных напитков. Определена частичная потеря фискального эффекта акцизного обложения крепких алкогольных напитков из-за отказа от повышения (индексации) ставок акцизных налогов в части налогообложения крепких алкогольных напитков в 2018–2021 гг. Оценен регуляторный эффект акцизного налогообложения с применением корреляционного анализа ставок акцизного налога и социально-экономических показателей распространение потребления алкогольных напитков. Сделано вывод, что индексация ставок акцизного налога в части налогообложения крепких алкогольных напитков в 2022 г. потенциально должна иметь следствием увеличение поступлений акцизного налога в государственный бюджет, а также усиление регуляторного эффекта из-за дальнейшего уменьшения количества ДТП и их последствий при вождении в нетрезвом состоянии или пребывании пешеходов в нетрезвом состоянии.

Ключевые слова: акциз, налоги, налоговая система, алкогольные напитки, налогообложение алкогольных напитков.

Ukrainian social and economic challenges require finding additional tax and non-tax sources of funding for public needs. In 2022, changes were made to the tax system, including the indexation of rates of excise tax on alcoholic drinks and fuel, rates of environmental tax, rates of rent to provide additional revenues to the budget. The purpose of the article is to study the peculiarities of the fiscal and regulatory effect of the excise tax in terms of taxation on al-

coholic drinks. The partial loss of the fiscal effect of excise taxation on alcoholic drinks due to the refusal to increase (indexation) of excise tax rates in terms of taxation on alcoholic drinks in 2018–2021 was determined. Revenues from the excise tax on alcoholic drinks provided 1.7% of tax revenues of the Ukrainian state budget in 2015–2016, followed by a decrease to 1.4% in 2017, 1.3% in 2018–2020. Regression multifactor models of excise tax revenues from taxation of wine products and alcoholic drinks have been built. The priority of the influence of the dynamics of excise tax rates for wine and the priority of the influence of the dynamics of consumption volumes for alcoholic drinks was determined. The regulatory effect of excise taxation was assessed using a correlation analysis of excise tax rates and socio-economic indicators of alcohol consumption. These are the retail turnover of alcoholic drinks, the cost of alcoholic drinks in the total expenditure of households, the number of accidents and their consequences when driving while intoxicated, the number of accidents and their consequences when a pedestrian is intoxicated, the prevalence of mental disorders and behavior due to alcoholism. It is concluded that the indexation of excise tax rates in terms of taxation of alcoholic drinks in 2022 should potentially result in an increase excise tax revenues to the state budget. Indexation of excise tax rates on alcohol taxation should potentially strengthen the regulatory effect by further reducing the number of accidents due to drunk drivers and drunk pedestrians. The priority areas for implementing the regulatory effect of the excise tax in terms of taxation of alcoholic drinks are the reduction of alcohol consumption and the share of alcohol costs in total household expenditures.

Keywords: excise, taxes, tax system, alcoholic drinks, taxation on alcoholic drinks.

Постановка проблеми. Соціально-економічні виклики, що постають перед Україною вимагають пошуку додаткових податкових на неподаткових джерел фінансування суспільних потреб. У 2022 р. пріоритетами забезпечення додаткових надходжень визначено оподаткування податком на додану вартість нерезидентів, які надають електронні послуги в Україні; запровадження мінімального податкового зобов'язання з податку на землю; проведення індексації ставок акцизного податку на алкогольні напої, пальне, мотоцикли, екологічного податку та рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, за користування радіочастотним ресурсом України, за спеціальне використання води, за спеціальне використання лісових ресурсів; посилення контролю за обліком доходів фізичних осіб-підприємців тощо [1]. Таким чином, з 2018 р. вперше відбулося підвищення ставок акцизного податку у частині оподаткування алкогольних напоїв та переміщення акценту посилення податкового навантаження у напрямі алкогольних напоїв.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Учасниками дискусії про особливості акцизного податку та його роль у формуванні податкових надходжень бюджету є представники більшості економічних напрямів та шкіл. Дискусія щодо фіскального та регуляторного потенціалу акцизного податку у частині оподаткування алкогольних напоїв в українській фінансовій думці започаткована представниками Української наукової школи публічних фінансів (М.М. Алексеєнко, М.Х. Бунге, С.І. Іловайський, Є.О. Гловінський, П.Л. Кованько та ін.) та продовжена в сучасними вченими-фінансистами (В.К. Олефір, А.В. Пислиця, А.М. Соколовська, О.В. Троханенко, І.І. Хлебнікова, В.М. Федосов

та ін. [2–7]). Економічну та соціальну ефективність акцизного оподаткування алкогольних напоїв досліджували зарубіжні вчені: М. Ветракова (Michaela Vetráková), М. Герзіц (Markus Gehrsitz), М. Гроссман (Michael Grossman), П. Давід (Petr David), А. Лісіцький (Adam Lisický), І. Саар (Indrek Saar), Г. Саффер (Henry Saffer), Ч. Г. Сон (Chong Hwan Son), К. Топян (Kudret Toruan), К. Торкошова (Kristýna Torkošová), Л. Форманова (Lucie Formanová) та ін. [8–14]. Актуальними є питання оптимізації фіскального та регуляторного ефекту акцизного податку у частині оподаткування алкогольних напоїв, що дозволить забезпечити мінімізацію негативного впливу вживання алкоголю на соціально-економічний розвиток суспільства.

Мета статті – дослідження особливостей реалізації фіскального та регуляторного ефекту акцизного податку у частині оподаткування міцних алкогольних напоїв.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фіскальна функція акцизного податку у частині оподаткування алкогольних напоїв реалізується формування доходів державного бюджету та місцевих бюджетів, виключно в частині акцизного податку з роздрібного продажу алкогольних напоїв.

Надходження акцизного податку від міцних алкогольних напоїв забезпечували 1,7% податкових надходжень державного бюджету у 2015–2016 рр. з наступним зменшенням до 1,4% у 2017 р., 1,3% у 2018–2020 рр., що свідчить про часткову втрату фіскального потенціалу акцизного оподаткування міцних алкогольних напоїв, що вимагає детального регресійно-кореляційного аналізу.

Внутрішня структура надходжень надходження акцизного податку від оподаткування міцних алкогольних напоїв вказує на перева-

жання надходжень від лікєро-горілкової продукції (понад 80% у 2015–2016 рр., близько 75% у 2017–2020 рр., табл. 1). Зменшення частки надходжень від лікєро-горілкової продукції відбувалося зі збільшенням частки виноробної продукції, для виробництва якої використовується та не використовується спирт етиловий від 15,9% у 2015 р. до 23,41% у 2020 р.

Для забезпечення детального аналізу акцизного оподаткування міцних алкогольних напоїв наступні розрахунки проведено у розрізі лікєро-горілкової продукції та виноробної продукції з урахуванням наступних особливостей: змінність ставок податку у 2015–2017 рр., незмінність ставок податку у 2018–2021 рр. (табл. 2).

Таблиця 1

Надходження акцизного податку від оподаткування міцних алкогольних напоїв до Державного бюджету України, млн грн

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Надходження акцизного податку від оподаткування алкогольних напоїв, в тому числі:	6994	8606	9025	9491	9711	10632
Спирт	163	119	159	150	183	258
Лікєро-горілочна продукція	5722	6891	6927	7162	7259	7885
Виноробна продукція	1109	1595	1940	2178	2269	2488
Довідково:						
Податкові надходження, грн	409418	503879	627154	753816	799776	851116

Джерело: побудовано авторами на основі даних Державної казначейської служби України [14]

Таблиця 2

Ставки акцизного податку на міцні алкогольні напої, середні за рік

Підакцизний товар	2015	2016	2017	2018–2021	2022
Вина ігристі та вина газовані, зброджені напої, вина (напої) ароматизовані ігристі (газовані), фактична міцність яких вища за 1,2 % об'ємних одиниць етилового спирту, але не вища за 15 % об'ємних одиниць етилового спирту, за умови, що етиловий спирт, який міститься у готовому продукті, має повністю ферментне (ендогенне) походження, які розливаються у пляшки, закорковані спеціальними пробками для таких напоїв типу "гриб", що утримуються на місці за допомогою стяжок або застібок, та/або мають надмірний тиск, спричинений наявністю діоксиду вуглецю у розчині на рівні не менше 1 бар за температури 20°C, грн за 1 л	5,20	9,53	11,44	11,65	12,23
Вина та інші зброджені напої (у тому числі суміші із зброджених напоїв та суміші на основі зброджених напоїв), фактична міцність яких вища за 1,2 % об'ємних одиниць етилового спирту, але не вища за 22 % об'ємних одиниць етилового спирту, грн за 1 л	-	-	-	8,02	8,42
Алкогольні напої, фактична міцність яких вища за 22 % об'ємних одиниць етилового спирту, інші суміші із зброджених напоїв та суміші на основі зброджених напоїв, грн за 1 л 100-відсоткового спирту	70,53	99,92	123,43	126,96	133,31
Спирт етиловий, неденатурований, з концентрацією спирту менш як 80 % об'ємних одиниць, спиртові дистилати та спиртні напої, одержані шляхом перегонки, лікєри та інші напої, що містять спирт, грн за 1 л 100-відсоткового спирту					
Тільки продукти із вмістом спирту етилового 8,5 % об'ємних одиниць та більше, грн за 1 л 100-відсоткового спирту		129,31	164,57	169,27	177,73

Джерело: побудовано авторами на основі положень статті 215 Податкового кодексу України [15]

Таким чином, незмінність ставок акцизного податку у частині оподаткування міцних алкогольних напоїв у 2018–2021 рр. призвела до часткової втрати фіскального ефекту, що відбувалося за одночасного збільшення ставок за іншими підакцизними товарами (наприклад, ставки акцизного податку за тютюновими виробами у 2018–2021 рр. збільшилися на 9%).

В умовах обмеженості даних про обсяги виробництва, реалізації, споживання міцних алкогольних напоїв проведено визначення чутливості надходження акцизного податку від оподаткування міцних алкогольних напоїв (REV_{ET}) за показниками індексів фізичного обсягу роздрібного товарообороту (VI) та ставок акцизного податку (R_{ET}) на основі регресійної двофакторної моделі. Погоджуємося з підходом Ч. Г. Сон та К. Топян до аналізу акцизного оподаткування, який базується на аналізі за окремими видами алкогольних напоїв. На прикладі смертності від травм, пов'язаних з алкоголем, вчені доводять про різний вплив різних видів алкогольних напоїв [13].

Регресійна модель надходження акцизного податку від оподаткування вина (виноробної продукції) (REV_{ETW} , формула 1, $R^2 = 0,94$) вказує на пріоритетність впливу динаміки ставок акцизного податку (R_{ETW}) проти обсягів роздрібного продажу вина (VI_W).

$$REV_{ETW} = -1535 + 129,51 R_{ETW} + 20,44 VI_W \quad (1)$$

Моделювання надходжень акцизного податку на 2022 р. від оподаткування вина з урахуванням підвищення ставок акцизного податку до 12,23 грн за 1 літр [1] дає можливість визначити прогнозні надходження у розмірі 2,4 млрд грн, що на п'ять відсотків менше від планового показника за Законом України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» від 02.12.2021 р. № 1928-IX [16].

Регресійна модель надходження акцизного податку від оподаткування лікеро-горілчаної продукції (REV_{ETV} , формула 2, $R^2 = 0,90$) вказує на відмінність пріоритетності порівняно з виноробною продукцією. Параметри регресійної моделі вказують пріоритетність впливу динаміки обсягів роздрібного продажу лікеро-горілчаної продукції (VI_V) проти динаміки ставок акцизного податку (R_{ETV}).

$$REV_{ETV} = 1218 + 8,90 R_{ETV} + 47,90 VI_V \quad (2)$$

Моделювання надходжень акцизного податку на 2022 р. від оподаткування лікеро-горілчаної продукції з урахуванням підвищення ставок акцизного податку до 133,31 грн за 1 літр [1] дає можливість визначити прогнозні надходження у розмірі 7,7 млрд грн.

Регуляторний ефект акцизного податку у частині оподаткування алкогольних напоїв оцінюється шляхом зіставлення ряду соціально-економічних показників [6, с. 14]. Оцінювання регуляторного ефекту акцизного оподаткування проведено в умовах обмеженості офіційних статистичних даних, тому в наше дослідження обмежено такими показниками як роздрібний товарооборот алкогольних напоїв, витрати на алкогольні напої у сукупних витратах домогосподарств, кількість ДТП та їх наслідки при керуванні транспортним засобом у нетверезому стані, кількість ДТП та їх наслідки, коли пішохід у нетверезому стані, поширеність розладів психіки та поведінки через вживання алкоголю. Вважаємо, що перелік показників не вичерпний та його доцільно розширити за умови збільшення показників, оприлюднених Державною службою статистики України та іншими органами виконавчої влади.

Застосування кореляційного аналізу ставок акцизного податку до соціально-економічних показників свідчить про взаємозв'язки показників динаміки. Коефіцієнт кореляції може коливатися від -1 до 1. Значення -1 вказує на найсильніший негатив кореляцію, а значення плюс 1 виражає найсильніша позитивна кореляція між змінні [9, с. 600]. Отримані результати кореляційного аналізу акцизного оподаткування за період зміни ставок акцизного податку (2015–2018 рр.) полягають у наступному:

1) частка товарообороту алкогольних напоїв у роздрібному товарообороті не корелює зі ставками акцизного податку за виноробною продукцією ($r_{ETW} = 0,028$) та лікеро-горілчаною продукцією ($r_{ETW} = 0,055$);

2) частка витрат на алкогольні та тютюнові вироби у сукупних витрат домогосподарств не корелює зі ставками акцизного податку за виноробною продукцією ($r_{ETW} = -0,105$) та лікеро-горілчаною продукцією ($r_{ETW} = 0,037$). Динаміка витрат на придбання алкогольних і тютюнових виробів випереджає динаміку акцизного податку, що, на думку С. П. Карпенко, можна пояснити зростанням попиту на зазначені групи підакцизних товарів, частина якого задовольняється за рахунок тіньового обігу таких товарів [7, с. 32];

За показниками товарообороту алкогольних напоїв та витрат на алкогольні напої домогосподарств в Україні сформована нееластичність попиту відносно ціни з урахуванням підвищення акцизного податку. Незважаючи на підвищення ставок акцизного податку

Таблиця 3

Соціально-економічні показники поширення споживання алкогольних напоїв

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Роздрібний товарооборот міцних алкогольних напоїв, % товарообороту	4,30	4,30	4,10	4,50	4,10	4,30
Частка витрат на алкогольні та тютюнові вироби у сукупних витрат домогосподарств, %	3,30	2,90	3,10	3,40	3,20	3,50
Кількість дорожньо-транспортних пригод:						
керування транспортним засобом у нетверезому стані	2365	1962	1137	968	1216	911
пішохід у нетверезому стані	316	250	132	91	98	54
Кількість загиблих осіб:						
керування транспортним засобом у нетверезому стані	318	228	113	87	106	103
пішохід у нетверезому стані	29	23	19	9	15	16
Кількість травмованих осіб						
керування транспортним засобом у нетверезому стані	3214	2645	1547	1306	1616	1554
пішохід у нетверезому стані	311	246	116	86	90	38
Поширеність розладів психіки та поведінки через вживання алкоголю	471859	466209	459633	456158	452003	441700
Кількість померлих внаслідок розладів психіки та поведінки внаслідок вживання алкоголю	729	694	703	924	852	729

Джерело: побудовано авторами за даними Державної служби статистики України [17], Департаменту патрульної поліції [18], Центру медичної статистики МОЗ України [19]

у 2015–2020 рр. на вино у 2,2 рази та лікорогорілчану продукцію у 1,8 разів, частка товарообороту алкогольних напоїв у роздрібному товарообороті перебувала у межах 4,1-4,5% та частка витрат на алкогольні та тютюнові вироби у сукупних витрат домогосподарств перебувала у межах 2,9-3,5%. Л. Кобіак, А. Міздрок, Н. Вілсона на прикладі Нової Зеландії дійшли висновку, що збільшення ставок акцизного податку призводить до зменшення споживання алкоголю на 4,3% [8, с. 421].

3) кількість дорожньо-транспортних пригод (далі – ДТП) при керуванні транспортним засобом у нетверезому стані має тісний та обернений зв'язок зі ставками акцизного податку за виноробною продукцією ($r_{ETW} = -0,926$) та лікорогорілчанною продукцією ($r_{ETW} = -0,973$);

4) кількість ДТП, коли пішохід у нетверезому стані має тісний та обернений зв'язок зі ставками акцизного податку за виноробною продукцією ($r_{ETW} = -0,926$) та лікорогорілчанною продукцією ($r_{ETW} = -0,972$);

5) кількість загиблих осіб при керуванні транспортним засобом у нетверезому стані має тісний та обернений зв'язок зі ставками

акцизного податку за виноробною продукцією ($r_{ETW} = -0,959$) та лікорогорілчанною продукцією ($r_{ETW} = -0,991$);

6) кількість загиблих осіб, коли пішохід у нетверезому стані має тісний та обернений зв'язок зі ставками акцизного податку за виноробною продукцією ($r_{ETW} = -0,850$) та лікорогорілчанною продукцією ($r_{ETW} = -0,891$);

7) кількість травмованих осіб при керуванні транспортним засобом у нетверезому стані має тісний та обернений зв'язок зі ставками акцизного податку за виноробною продукцією ($r_{ETW} = -0,929$) та лікорогорілчанною продукцією ($r_{ETW} = -0,975$);

8) кількість травмованих осіб, коли пішохід у нетверезому стані має тісний та обернений зв'язок зі ставками акцизного податку за виноробною продукцією ($r_{ETW} = -0,926$) та лікорогорілчанною продукцією ($r_{ETW} = -0,973$);

9) поширеність розладів психіки та поведінки через вживання алкоголю має тісний та обернений зв'язок зі ставками акцизного податку за виноробною продукцією ($r_{ETW} = -0,944$) та лікорогорілчанною продукцією ($r_{ETW} = -0,980$).

10) кількість померлих через розлади психіки та поведінки внаслідок вживання алкоголю має середній та прямий зв'язок зі ставками акцизного податку за виноробною продукцією ($r_{ETW} = 0,383$) та лікєро-горілковою продукцією ($r_{ETW} = 0,465$).

Кількість дорожньо-транспортних пригод у нетверезому стані та кількість травмованих, загиблих осіб демонструють тісний зв'язок та обернений зв'язок, що вказує про зменшення дорожньо-транспортних пригод та їх наслідків відповідно до збільшення ставок акцизного податку на міцний алкоголь. Такий тісний зв'язок є загальноприйнятним у світовій практиці, що реалізувався в Україні одночасно з посиленням контролю та відповідальності за керування транспортними засобами у нетверезому стані. Результати кореляційного аналізу свідчать про тісніший зв'язок кількості дорожньо-транспортних пригод у нетверезому стані та кількості травмованих, загиблих осіб зі ставками акцизного податку на лікєро-горілковою продукцією, що визначається вищим ступенем сп'яніння водіїв та пішоходів.

Висновки. На основі проведеного аналізу фіскального та регуляторного ефектів акцизного оподаткування міцних алкогольних напоїв ідентифіковано часткову втрату його вагомості для формування доходів державного бюджету через відмову від індексації ставок акцизних податків у 2018–2021 рр. Індиксація ставок акцизного податку у частині оподаткування міцних алкогольних напоїв у 2022 р. потенційно повинна мати наслідком збільшення надходжень акцизного податку до державного бюджету, посилення регуляторного ефекту через подальше зменшення кількості ДТП та їх наслідків при керуванні транспортним засобом у нетверезому стані, кількості ДТП та їх наслідки, коли пішохід у нетверезому стані. Пріоритетними напрямками реалізації регуляторного ефекту акцизного податку у частині оподаткування міцних алкогольних напоїв повинно стати скорочення споживання алкогольних напоїв та частки витрат на алкогольні напої у сукупних витратах домогосподарств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень : Закон України від 30.11.2021 № 1914. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-20#Text>
2. Олефір В. Результати і перспективи підвищення ставок акцизного податку на алкогольні напої і тютюнові вироби. *Економіст*. 2016. № 7. С. 8–11.
3. Пислиця А. В. Ефективність акцизного оподаткування в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2012. 20 с.
4. Соколовська А. М. Податкові аспекти acquis ЄС як орієнтири вдосконалення акцизного податку в Україні. *Фінанси України*. 2016. № 12. С. 21–44.
5. Троханенко О. В. Механізм реформування акцизного оподаткування тютюнових та алкогольних виробів в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Донецьк, 2014. 20 с.
6. Хлебнікова І. І. Фіскальні та регулятивні ефекти акцизного оподаткування в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Ірпінь, 2018. 20 с.
7. Карпенко С. П. Фіскальний та регуляторний потенціал акцизного податку в контексті оподаткування тютюнових виробів. *ScienceRise*. 2015. № 3(3). С. 30–35.
8. Cobiac L. J., Mizdrak A., Wilson N. Cost-effectiveness of raising alcohol excise taxes to reduce the injury burden of road traffic crashes. *Injury Prevention*. 2019. № 25. P. 421–427.
9. David P., Formanová L., Lisický A., Torkošová K., Vetráková M. The Relationship Between Production and Consumption of Alcohol and its Taxation in the EU Countries. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 2020. Vol. 68(3). P. 597–604.
10. Gehrsitz M., Saffer H., Grossman M. The effect of changes in alcohol tax differentials on alcohol consumption. National Bureau of Economic Research, Inc. Cambridge, MA : National Bureau of Economic Research, 2020.
11. Saar I. Optimal alcohol taxation: Simulation results for Estonia. *Baltic Journal of Economics*. 2011. № 11(1). P. 65–90.
12. Shang C., Ngo A., Chaloupka F.J. The pass-through of alcohol excise taxes to prices in OECD countries. *The European Journal of Health Economics*. 2020. Vol. 21(6). P. 855–867. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10198-020-01177-w>
13. Son C. H., Topyan K. The effect of alcoholic beverage excise tax on alcohol-attributable injury mortalities. *The European Journal of Health Economics*. 2011. Vol. 12. No. 2. P. 103–113.
14. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>

15. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20150101>
16. Про Державний бюджет України на 2022 рік : Закон України від 02.12.2021 р. № 1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text>
17. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
18. Статистика ДТП в Україні. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/>
19. Центр медичної статистики МОЗ України. URL: <http://medstat.gov.ua/ukr/statdan.html>

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennia zbalansovanosti biudzhethnykh nadkhodzen: vid 30.11.2021 № 1914 [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine to Ensure Balanced Budget Revenues]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-20#Text> (in Ukrainian)
2. Olefir, V. (2016) Rezultaty i perspektyvy pidvyshchennia stavok aktsyznogo podatku na alkoholni napoi i tiutiu novy vyroby [Overall results and prospects of the increase of excise duties on alcoholic beverages and manufactured tobacco]. *Ekonomist* [Economist], 7, 8–11. (in Ukrainian)
3. Pyslytsia, A. V. (2012) Efektyvnist aktsyznogo opodatkovannia v Ukraini [Efficiency of excise taxation in Ukraine]. Extended abstract of Candidate's thesis. Kyiv. (in Ukrainian)
4. Sokolovska, A. M. (2016) Podatkovi aspekty acquis YeS yak oriientyry vdoskonalennia aktsyznogo podatku v Ukraini [Tax aspects of the EU ACQUIS as landmarks of improvement of the excise tax in Ukraine]. *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], 12, 21–44. (in Ukrainian)
5. Trokhanenko, O. V. (2014) Mekhanizm reformuvannia aktsyznogo opodatkovannia tiutiu novykh ta alkoholnykh vyrobiv v Ukraini [Mechanism of excise tax reform on tobacco and alcohol products in Ukraine]. Extended abstract of Candidate's thesis. Donetsk. (in Ukrainian)
6. Khliebniukova, I. I. (2018) Fiskalni ta rehuliatyvni efekty aktsyznogo opodatkovannia v Ukraini [Fiscal and regulatory effects of excise taxation in Ukraine]. Extended abstract of Candidate's thesis. Irpin. (in Ukrainian)
7. Karpenko, S. P. (2015) Fiskalni ta rehuliatyvni potentsial aktsyznogo podatku v konteksti opodatkovannia tiutiu novykh vyrobiv [Fiscal and regulatory potential of excise tax in the context of taxation of tobacco products]. *ScienceRise*, 3(3), 30–35. (in Ukrainian)
8. Cobiac, L. J., Mizdrak, A., & Wilson, N. (2019) Cost-effectiveness of raising alcohol excise taxes to reduce the injury burden of road traffic crashes. *Injury Prevention*, 25, 421–427.
9. David, P., Formanova, L., Lisicky, A., Torkosova, K., & Vetrakova, M. (2020) The Relationship Between Production and Consumption of Alcohol and its Taxation in the EU Countries. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 68(3), 597–604.
10. Gehrsitz, M., Saffer, H., & Grossman, M. (2020) The effect of changes in alcohol tax differentials on alcohol consumption. National Bureau of Economic Research, Inc. Cambridge, MA : National Bureau of Economic Research.
11. Saar, I. (2011). Optimal alcohol taxation: Simulation results for Estonia. *Baltic Journal of Economics*, 11(1), 65–90.
12. Shang, C., Ngo, A., & Chaloupka, F. J. (2020) The pass-through of alcohol excise taxes to prices in OECD countries. *The European Journal of Health Economics*, 21(6), 855–867. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10198-020-01177-w>
13. Son, C. H., & Topyan, K. (2011) The effect of alcoholic beverage excise tax on alcohol-attributable injury mortalities. *The European Journal of Health Economics*, 12/2, 103–113.
14. Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy [State Treasury Service of Ukraine]. Retrieved from: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (in Ukrainian)
15. Podatkovi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI [Tax Code of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20150101> (in Ukrainian)
16. Zakon Ukrainy Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2022 rik vid 02.12.2021 № 1928-IX [On the State Budget of Ukraine for 2022]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text> (in Ukrainian)
17. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian)
18. Statystyka DTP v Ukraini [Statistics of road accidents in Ukraine]. Retrieved from: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/> (in Ukrainian)
19. Tsentri medychnoi statystyky MOZ Ukrainy [Center for Medical Statistics of the Ministry of Health of Ukraine]. Retrieved from: <http://medstat.gov.ua/ukr/statdan.html> (in Ukrainian)